

120 éve született

SZERB ANTAL

Szerb Antal Irodalmi jelentőségén túl

Szerb Antal kiemelkedő irodalmi jelentőségén túl, feltétlenül beszélnünk kell irodalomtörténeti munkásságáról. A Világirodalom története c. munkája alapmű. Ennek Bevezetőjében maga Szerb Antal írja: „Könyvemben ötven év múlva az lesz érdekes, ami addigra elavul benne, az, ami a mai felfogásra jellemző.” A Magyar Irodalomtörténet c. munkájának bevezetőjében pedig megfogalmazza az irodalomtudomány szellemtörténeti háttérét: „Az eszme- és stílustörténetet és azt az előkészítést a megértő intuícóra, amelyet az eszmék és formák mivoltának az ismerete ad, nevezi az irodalomtudomány együttvéve szellemtörténetnek.”

Poszler György ide vonatkozó írásának egy részét idézve:

„...A fogalmazás esszéisztikusan könnyed, ám teoretikusan pontos. Az eszmétörténet és a stílustörténet a nagy német szellem-történeti korszakmonográfiák elméleti-módszertani alapja. A megértő intuíció pedig ismeretelméleti megfontolás. Megérteni, nem megmagyarázni, vallja – a pozitivizmussal szemben – a szellem-történet. Intuitíve, tehát hirtelen lényeglátással megérteni, nem analitikusan, tehát elemző következtetéssel megmagyarázni, vallja – a pozitivizmussal szemben – a szellem-történet. A fiatal szerző ezeket jól, alapvető ismeretként és szilárd meggyőződésként tudja. Hiszen pályája – legalábbis első szakasza – a szellem-történet, a szinte ortodox szellem-történet jegyében bontakozik. Első nagy esszé-tanulmányaitól, a húszas évek közepétől első nagy monográfia-szintéziséig, a harmincas évek közepéig. Vagyis éppen az előbbieken idézett Magyar irodalomtörténetig. Ekkor azonban – egy irodalomtörténeti szintézis megalkotásához – a szellem-történet nem kielégítő, azaz módosítandó, és nem elegendő, azaz kibővíthető. Erről azonban valamivel később. Előbb magáról a szellem-történetről valamit...A végső cél az egységes, univerzális történelem szemléletének és tudományának megalkotása. Ez szellem-tudomány és szellem-történet. Mert annak a tudománya és története, amit az emberi szellem alkotott. Amin rajta van e szellem kézjegye. Amiről leolvasható e szellem minősége. Éppen mert az emberi szellemről van szó, új módszertan szükségeltetik. A szellem tanulmányozásának módszertana nem lehet a természet tanulmányozásának módszertánával azonos. Tehát el a természettudomány módszertánától és fogalomrendszerétől. Önálló, elkülönülő módszertant és fogalomrendszert kell teremteni... Meg kell szüntetni a szellem-tudományok kisebbértékűségi komplexusát. Analízis helyett intuíció kell. Távolságtartó tárgyilagosság helyett beleélő alanyiság. És nem induktíve közelíteni a résztől az egészhez. Hanem deduktíve közelíteni az egésztől a részhez.

Így ragadható meg az egységes szellem egységes történetének az alapegysége, a koronként változó, de az adott korban minden szellemi jelenséget átfogó korszak. Minőségei szellem-történeti típusokban rajzolhatók meg. Ebből nő ki az irányzat egyik legfőbb metodikai-stiláris törekvése, a nagystílus szellem-történeti tipológia, tipológiateremtés. A korszak megragadása és a tipológiateremtés pszichológiai alapon is történik. Sajátos szellem-tudományi pszichológia alapján. Amely a távolságtartó tárgyilagosságból fakadó pozitívista magyarázatot beleélő alanyiságból fakadó szellem-történeti megértéssel helyettesíti...”

(Szerk.)